

Nr 490.

Av herr **Hagberg** i Luleå, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 230, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.*

Redan vid fjolårets riksdag belyste den kommunistiska riksdagsgruppen i en motion det svenska jordbrukets väldiga produktionsutveckling under det senaste årtiondet. Enligt denna framställning har vårt land numera *aktiv* handelsbalans när det gäller de nödvändigaste jordbruksprodukterna, varjämte den stegrade produktionen har framskapat ett avsättningsproblem av det mest inveklade slag. Jordbrukets ökade avkastning är än betydelsefullare i betraktande av att detsamma numera försörjer ett betydligt mindre antal människor än tidigare. Storjordbrukets förbättrade ställning framträder inte minst i taxeringsuppgifterna, enligt vilka jordbruksfastigheternas taxeringsvärde 1938 respektive 1932 var 6,419 miljoner kronor och 5,867 miljoner kronor, varav jordbruksvärdet utgjorde vid samma tidpunkter 4,309 respektive 4,055 miljoner kronor. De redovisade överpriserna vid försålda jordbruksfastigheter under åren 1934, 1935, 1936 och 1937 voro respektive 9,1 procent, 12,7 procent, 17,2 procent och 26,6 procent. (De båda sista siffrorna gälla första halvåret 1936—1937.) Detta tyder på en mycket förbättrad ställning för jordbruket i sin helhet. I samma riktning peka siffrorna över jordbrukets försäljningsinkomster, vilka enligt konjunkturinstitutets uppgifter äro:

1929	790,5	miljoner kronor	
1930	760,5	»	»
1931	649,5	»	»
1932	630,2	»	»
1933	653,1	»	»
1934	746,0	»	»
1935	822,7	»	»
1936	882,7	»	»
1937	981,2	»	»
1938	1,004,7	»	»

Hög förräntning i storjordbruket.

Även de i och för sig tämligen opålitliga uppgifterna över jordbrukets förräntning visar, vad storjordbruket beträffar, ett förbättrat läge.

I storleksgrupperna över 100 var förräntningen i södra Sverige respektive Mellansverige:

	Södra Sverige:	Mellersta Sverige:
1924—1929	2,6 %	1,5 %
1931—1934	2,9 %	0,5 %
1934—1937	5,9 %	3,9 %

Tar man åren 1937—1938, blir förräntningen för motsvarande jordbruk i södra Sverige 6,7 procent och i Mellansverige 3,9 procent. För storjordbruket i södra Sverige är alltså avkastningen utomordentligt god.

Går man däremot till småjordbruket med högst 10 hektar blir bilden en helt annan. För södra Sverige redovisas i nämnda grupp endast åren 1934—1937. Förräntningen uppgår då till 3,9 procent. I Mellansverige, södra Norrland och övre Norrland var motsvarande förräntning:

	Mellersta Sverige:	Södra Norrland:	Övre Norrland:
1924—1929	+ 3,7 %	—	+ 1,5 %
1931—1934	+ 0,4 %	— 0,8 %	— 1,2 %
1934—1937	+ 2,5 %	+ 1,8 %	+ 1,2 %

Enligt professor Nannesons utredning ger de norrländska jordbruken upp till högst 10 hektar en dagsinkomst per mansdagsverke av 2 kronor 77 öre samt i mellersta Sverige 3 kronor 13 öre. Detta kan inte anses skäligt. Massor av nämnda småjordbrukare ha uppenbarligen inte något som helst intresse av prisstegringar på jordbruksprodukter. Men att förbättra dessa småjordbrukares ställning det är i dag jordbrukspolitikkens centrala fråga.

I fjol anfördes som en förklaring till att jordbruket och framför allt småjordbruket inte lyckats få ut mer av de betydande prisstegringarna sedan krisen den samtida ändå större stegringen av priserna på jordbrukets förnödenhetsvaror. Från 1936 års början till början av 1938 steg prisindex på jordbrukets förnödenheter med 17 enheter, medan de vegetabiliska livsmedlen stego med 9 enheter och de animaliska livsmedlen med 6 enheter. Denna ogynnsamma utveckling har storjordbruken förmått neutralisera genom rationalisering och mekanisering — något som inte stått småjordbruken till buds.

Numera kan knappast fjolårets motivering för prisstegringar användas, då prisindex för samtliga varugrupper nedgått från 137 till 130, medan vegetabilier blott sjunkit 2 enheter till 113 och animalier stigit med 6 enheter, från 131 till 137.

Lönesänkningar ha börjat.

Det är att beklaga att den arbetande jordbruksutredningen inte hunnit fullborda sitt arbete. Denna utrednings uppgift var bland annat

att visa jordbruket en väg ut ur den återvändsgränd, i vilken det förts genom krisregleringarna. Det måste här konstateras, att jordbruksutredningens provisoriska förslag, vilket regeringen accepterat som grundval för sin proposition, snarast för jordbruket än längre in i återvändsgränden. Regeringen söker med sitt förslag ytterligare pressa livsmedelspriserna i höjden och skapar därmed nya svårigheter för småjordbrukarna, ja kanske även för jordbruket i sin helhet. Man har befogad anledning frukta, att ytterligare prisstegringar komma att minska konsumtionen på viktiga livsmedel — redan i fjol sjönko de samlade löneinkomsterna för arbetarna inom järn- och stålmanufaktur 2,2 procent, i sågverk 10,2 procent, i trämassa 5,4 procent, i pappersbruken 7,4 procent, i bomullsindustrin 6,1 procent och i ylleindustrin 15,8 procent. Stora produktionsinskränkningar genomföras i träindustrin med binärningar. Med kännedom om den konsumtionsinskränkning och prissänkning, som den förra krisen medförde, finns det all anledning uppmärksamma de aktuella kristendenserna och ta hänsyn till desamma vid den nya avvägningen av livsmedelspriserna. En relativt obetydlig konsumtionsminskning kan störta hela regleringsbyggnaden över ända.

Produktionen ökar oavbrutet.

Det märkliga är, att ju mer avkastningen ökar, desto högre fixeras också kraven. Veteskörden beräknas ha ökat under 1938 med 15 procent — alltså kräver man höjda spannmålspriser. Kraven tillmötesgås av regeringen genom fortsatt stödköpsförfarande och på andra vägar. När man argumenterar för återgång till 1925—1929 års prisnivå, bör man väl ändå inte förbise den ökade avkastningen utan en motsvarande ökning av spannmålsarealen. Avkastningen var per hektar:

	Vårvete:	Höstvete:
1926—1930	16,6 deciton per hektar	22,1 deciton per hektar
1938	20,0 » » »	28,5 » » »

»Under 1938 ökade tillverkningen av mejerismör med 9,4 procent och försäljningen av avgiftsbelagd konsumtionsmjölk med 2,7 procent, allt jämfört med 1937», framhålles det i propositionen. Tillverkningen av ost ökade från 36,600 ton till 38,800 ton. Samtidigt ökade exporten av smör med 5,000 ton, medan medelnettopriset vid export endast ökade med 3 öre per kg. På tio år har smörtillverkningen nästan fördubblats. Under femårsperioden 1921—1925 var smörtillverkningen 28,805 ton, perioden 1926—1930 44,876 ton, perioden 1931—1935 56,955 ton. Propositionen ger för övrigt siffrorna för produktionsutvecklingen under de senaste åren:

1935	63,452 ton
1936	67,168 »
1937	73,248 »
1938	80,103 »

Samma tendens ehuru ej så utpräglad gäller för osttillverkningen.

Man kan på detta sätt ta den ena efter den andra av jordbrukets produktionsgrenar — överallt ökad avkastning, förbättrat läge för storjordbruket, men bibehållna, i vissa fall skärpta svårigheter för småjordbruket.

Produktionsökningen framtvingar en ökad export, som skall betalas av konsumenterna. *Ju högre priserna stiger inom landet desto dyrbarare blir också exporten!* I fjol belöpte sig kostnaderna för grisexporten till en halv miljon kronor, d. v. s. att konsumenterna fick betala 23 kronor 10 öre för varje gris, som skickades ur landet. På samma sätt har höjningen av smörpriset inom Sverige gjort dumpingen dyrare för konsumenterna. För varje kg. smör, som sålts till utlandet, har de svenska konsumenterna fått betala runt 80 öre i skatt. Detta system är inte sunt.

Jordbrukarnas flertal förlorar på de höga livsmedelspriserna.

Den nu arbetande jordbruksutredningen konstaterar att av de 398,000 svenska jordbruk på vilka nötboskap finnes har 100,000 högst 2 har åker samt 100,000 mellan 2 och 5 har. Några av dessa jordbruk säljer ingenting. De jordbruk, som finnes från minsta storleksgruppen upp till 5 har åker, omfattar 55,5 procent av Sveriges jordbrukare och har en befolkning som utgör 15 procent av Sveriges. *De måste köpa hälften av sitt brödsädesbehov*, enär de endast producerar 7,5 procent av brödsäden. De kan sälja ungefär var femte liter av sin mjölk och ändå mindre av sin producerade köttkvantitet. De kan sälja högst var fjärde gris, som de föder upp. 44,5 procent, alltså minoriteten av Sveriges jordbrukare, producerar med andra ord alla sockerbeter, 92,5 procent av brödsäden, 80 procent av mjölk- och köttprodukterna samt 78 procent av fläskproduktionen. Höga priser på livsmedel hjälper därför visserligen det svenska jordbruket som näring men stjälper under vissa betingelser majoriteten av Sveriges jordbrukare. Även jordbruksutredningen måste fastslå att dessa jordbrukare »icke kunna stödjas genom reglering av priserna på jordbruksprodukter». (Prop. sid. 37.)

Man måste betrakta det som inkonsekvent, att utredningen liksom regeringen, samtidigt som de är ense om småjordbrukets alldeles särskilda svårigheter, i avvaktan på ytterligare utredning på viktiga områden föreslår åtgärder, som försämrar småjordbrukarnas läge. Den enda uppmjukning, som skulle kunna bli ett handtag för en del av småjordbruket, är förslaget att mjölkproducent, som erlägger mjölkavgift eller som levererar mjölk till avgiftspliktigt mejeri eller mjölkhandel, av prisutjämningsmedlen tilldelas ett särskilt bidrag per kilogram försäld mjölk intill en kvantitet av 450 kilogram i månaden, ett förslag som ger högst 108 kronor om året. Vi har tidigare framfört

liknande förslag, i det vi krävt avgiftsbefrielse upp till fem kor. Under förutsättning att regleringen bibehålles bör detta förslag med vissa förändringar bifallas. Vi anser emellertid i likhet med Riksförbundet Landsbygdens Folk att detta skall vara hjälp för småjordbruket, som inte samtidigt skall ges åt storjordbruket. Vi föreslår därför, att större jordbrukare inte bör komma i fråga. Lämpligast torde vara en viss gradering, så att en brukningsdel, som levererar högst 1,000 kilogram får den nämnda restitutionen, medan brukningsdelar som levererar 1,000 till 1,200 kilogram i månaden får tilldelas nämnda bidrag för en kvantitet av 250 kilogram, medan brukningsdelar som levererar mer än 1,200 kilogram inte medges något bidrag.

Margarinskatten.

Sedan margarinaccisen genomfördes har margarinkonsumtionen (liksom produktionen) undergått en jämn ökning med undantag för 1938.

Siffrorna äro:

1934	52,831 ton
1935	55,202 »
1936	56,126 »
1937	58,810 »
1938	58,401 »

Medan margarinkonsumtionen ökat 5,600 ton har glädjande nog smörkonsumtionen ökat 12,000 ton och ostkonsumtionen med 8,000 ton. Margarinförbrukningen har alltså inte hindrat smörets segertåg även inom landet. Margarinskatten har därför, om man undantar uppgiften att på en omväg tillföra smörproducenterna en skatt, icke minskat margarinförbrukningen utan »endast» gjort detta för småfolket outhärliga fettämne dyrare. Kooperativa förbundet uppger, att det sedan en tid tillbaka är berett att ytterligare nedpressa margarinpriset, men avhållas därifrån av hänsyn till smörproducenterna.

Vi är för vår del varma anhängare av att smörkonsumtionen drives i höjden, gärna på margarinets bekostnad. Men vi är inte anhängare av att margarinkonsumtionen beskattas och nedbringas då inte ekonomiska åtgärder vidtagits för att möjliggöra en ökad motsvarande smörkonsumtion.

Margarinaccisen inbringade föregående år cirka 25 miljoner kronor. Nu föreslås en sådan höjning, att den skall under nästa budgetår inbringa 35 miljoner. I gengäld skall fem miljoner av dessa ökade skatter användas för att finansiera en smörtilldelning till billigare pris åt behövande konsumenter. Hur groteskt än förfaringssättet är, att samtidigt som man plockar av konsumenterna 35 miljoner ge dem 5 miljoner tillbaka därest de vill ta ut dem i form av smör till högt pris, så är det inte underligare än mycket annat av själva regleringssystemet.

Kraftfoderskatterna ett slag mot småjordbruket.

Jordbruksutredningen förordar en viss åtstramning av importregleringen för oljekakor och majs såsom stöd åt spannmålsodlingen och en del av animalieproduktionen. Regeringen tillstyrker ifråga om majs, men förordar återhållsamhet ifråga om oljekakor. I båda fallen har genom införselavgifterna och på andra sätt priserna pressats upp i närheten av 1925—29 års genomsnittsnivå och ligger för majs (index 1925, 1929 = 100) 28 enheter och för jordnötskakor 25 enheter över 1930 års nivå. Vi har alltid varit kritiska mot denna fördyring av jordbrukets produktionsmedel, då vi ansett att den särskilt tungt drabbat småjordbruket. Från dess anhängare har emellertid förklarats, att småjordbruket i endast obetydlig utsträckning använder dessa fördyrade fodermedel, medan där- emot storjordbruket drabbas av beskattningen. Vid ett studium av importsiffrorna finner man, trots den höga beskattningen en stegrad import samtidigt som man utläser en ökad förbrukning av oljekakor på majsens bekostnad. Vi citerar uppgifterna ur propositionen:

	Import av oljekakor:	Import av majs:
1932	109,099 ton	243,949 ton
1933	114,567 »	265,350 »
1934	148,908 »	107,186 »
1935	152,511 »	43,009 »
1936	120,517 »	76,043 »
1937	162,401 »	185,239 »
1938	202,001 »	172,662 »

Håller man därtill i minnet att den inhemska framställningen av oljekaksfoder oavbrutet stegrats kan man konstatera att förbrukningen av oljekakor under de anförda åren mer än fördubblats. Den förändrade utfodringen avläses även i följande uppgifter för landet i sin helhet, från kontrollföreningarna över antalet foderenheter och mjölmängden per ko:

	Foderenhet per ko:	Mjölmängd per ko:	Fetthalt i %:
1927	2,447	3,362 kg	3,58
1929	2,423	3,287 »	3,59
1931	2,476	3,534 »	3,63
1934	2,571	3,566 »	3,65
1935/36	2,651	3,587 »	3,65

Motsvarande siffror för Malmöhus län var:

1927	3,055	4,118 kg	3,37
1929	2,945	4,068 »	3,59
1931	3,121	4,431 »	3,43
1934	3,108	4,466 »	3,59
1935/36	3,137	4,470 »	3,48

Ingen betvivlar väl att den ökade mjökavkastningen per ko har ett direkt samband med den ökade förbrukningen av omnämnda fodermedel. Särskilt markerar den väldiga produktionsökningen i Malmöhus län — storjordbruket — den ökade förbrukningen av dylika fodermedel. *Storjordbruket har alltså inte låtit de höga foderskatterna avskräcka sig*, vilket man däremot förmenar varit fallet med småjordbruket. Vi utgår också därifrån, att *de höga foderskatterna avskräcker småjordbruket från att utnyttja exempelvis oljekakor för kreatursutfodringen*. Men denna nyttiga utfodring blir därmed förbehållen storjordbruket medan småjordbruket som så väl behövde öka avkastningen får hålla sig till lättare överkomliga fodermedel.

Vad majsen beträffar så har den mycket stor betydelse både för svinuppfödningen och hönsodlarna. Särskilt för den sistnämnda kategorin som verkligen har en förhållandevis stor representation inom småjordbruket är frågan om billiga fodermedel brännande.

Med hänsyn härtill har en minoritet inom jordbruksutredningen föreslagit att småjordbrukare skall beredas tillfälle att köpa vissa kraftfodermedel med en rabatt av 7 kronor per 100 kg och till en kvantitet av 300 kg per djur samt högst 1,200 kg under ett år. (Sid. 65 i prop.) Jordbrukare med högst 1,500 kronors taxerad inkomst skulle helt komma i åtnjutande av denna förmån medan jordbrukare med 1,800 kronors taxerad inkomst delvis skulle berättigas till densamma. Då kraftfoderskatterna endast begränsat produktionen för småjordbruket till förmån för storjordbruket finner vi ett sådant förfarings sätt innebära åtminstone en liten grand rättvisa. Den största betydelsen i en sådan åtgärd vore enligt vår mening att den möjliggjorde en nödvändig rationalisering och effektivisering av småjordbruket. Vi ansluter oss därför till förslaget men med den förändringen att skattefritt kraftfoder i enlighet med reservanternas förslag erhålles vid en taxerad inkomst upp till 1,700 respektive 2,000 kronor.

Vi är för vår del motståndare till förslagen om dumpning av svensk fodersäd till utlandet och anser inte en tillfällig onormal prissänkning utgöra tillräckligt skäl för att slå in på sådana vägar.

Vi anser därjämte, att riksdagen bör uttala sig mot en antydd höjning av brödsädespriserna. Den tidigare relaterade väsentligt ökade avkastningen å brödsädesarealerna visar, enligt vår mening, hur orimligt det är att åberopa genomsnittspriser för 1925—1929 som skäl för ytterligare fördyringar av spannmålen. Medelpriserna för svenskt vete, Manitoba och La Platavete 1925—1929 var respektive 22 kronor 66 öre, 28 kronor 18 öre och 25 kronor 15 öre. Under januari månad 1939 var motsvarande priser 17 kronor 20 öre, 16 kronor 32 öre och 13 kronor 61 öre. Det svenska vetet som förut alltid var betydligt billigare än det utländska är nu dyrare. Medan det svenska vetet sjunkit 5 kronor

46 öre per deciton har Manitobavetet sjunkit 11 kronor 86 öre samt La Platavetet 11 kronor 54 öre. Den stabila och relativt höga prisnivån för den svenska spannmålen jämte den säkra avsättningen har gjort spannmålsodlingen trots priset till en mycket god affär för det svenska storjordbruket.

Det norrländska jordbrukets svårigheter.

Regeringen har föreslagit att 800,000 kronor skall utgå att användas för befrämjande av jordbruket i Norrland. Av anslaget skulle 100,000 kronor användas till stöd vid byggandet av andelsslakterier, viss hjälp, 20 procent av byggnadskostnaderna skall utgå för ordnandet av mejerihanteringen i Norrbottens och Västerbottens lappmarker och därmed jämförliga områden, en del medel, maximum 100,000 kronor, skulle användas för byggandet av potatislagerhus i Sundsvall och på en annan plats i Norrland medan resten av pengarna skall användas till fodermedelsanalyser, undersökningar rörande kreatursbeståndets beskaffenhet, demonstrationsjordbruk samt upplysnings- och propagandaverksamhet. Samtliga dessa saker är behjärtansvärda, kanske i alldeles särskild grad frågan om utbildning för att möjliggöra för jordbrukets folk att tillägna sig nyare erfarenheter och effektivare metoder. Men anslaget är för litet.

Genom Norrlandsutredningen klarlades att brukningsdelarna i Norrland genomsnittligt är för små för att tillfredsställande kunna föda jordbrukarfamiljerna. Det behövde inte vara på detta sätt i Norrland och framför allt i övre Norrland, där god odlingsjord finns i överflöd. Vi tror på möjligheterna av en väsentlig förbättring av existensbetingelserna för Norrlands jordbrukare. När man såsom i Norrbotten på en hektar åker kan få 40 ton potatis, höskördar på 8 ton, spannmålsskördar på 3 à 3,5 ton, rovskördar på 100 ton och när en kobesättning kan uppnå en medelmjölmängd av 4,000 kg, då är det uppenbart, att Norrlands möjligheter även i jordbrukshänseende hittills alldeles underskattats. Den tunga skatteplikt till södra Sverige som pålagts det norrländska jordbruket framför allt för socker och brödsäd gör ett extra krafttag till de norrländska jordbrukarna välmotiverat. Jag ämnar därför föreslå att till nyodlingar i Norrland samt jämförliga delar av Kopparberg och Värmland anslås 2 miljoner kronor att fördelas i enlighet med de direktiv som gäller för anslag till uppodling, betesförbättring, stenröjning och jordkörning å ofullständiga jordbruk.

Under föregående år förstördes en stor del av den norrländska potatis-skörden genom röta. Många småjordbrukare befinner sig därför i en mycket svår situation när det gäller att anskaffa sättspotatis. Lantmannaförbundet uppger tillhandahålla sättspotatis för 30 kronor per deciton plus frakter. Vid inköp söderifrån skulle priserna bli något lägre om inte de dryga frakterna skulle lägga svårigheter i vägen. På grund

härav har det norrländska jordbrukets svårigheter ytterligare ökats. Vi föreslår därför att riksdagen till hjälp åt det nödställda småjordbruket för nedbringandet av priset på sättpotatisen anslår en miljon kronor.

Det framgår av min framställning att jag inte anser att det nuvarande regleringssystemet skall helt slopas utan att ersättas med några andra åtgärder till jordbrukets stöd. Denna återhållsamhet är betingad av samma skäl som var avgörande för vårt ståndpunktstagande i fjol. Vi anser att man måste invänta jordbruksutredningens slutrapport och förslag, innan man bör ta itu med hela jordbruksstödet i full utsträckning. Men vi kan å andra sidan inte godkänna att riksdagen, såsom regeringen föreslår, skall besluta åtgärder som ändå hårdare låser fast jordbruket vid krisregleringarna. Detta har blivit bestämmande för våra förslag.

Jag föreslår med hänvisning till detta,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 230 för sin del måtte besluta,

att mjölkproducent som levererar avgiftspliktig mjölk högst 1,200 kg per månad i restitution erhåller den mjölkskatt som utbetalts för 250 kg mjölk samt att mjölkproducent som levererar högst 1,000 kg avgiftspliktig mjölk per månad i restitution erhåller den mjölkskatt som utbetalts för 450 kg mjölk.

Stockholm i april 1939.

H. Hagberg.

